

องค์การการค้าโลก

World Trade Organisation (WTO)

เว็บไซต์ www.wto.org

ที่ตั้งสำนักงาน เจนีวา สวิตเซอร์แลนด์

ก่อตั้งเมื่อ 1 ม.ค. 2538

สมาชิก 164 ประเทศ

ผู้อำนวยการ นาย Roberto Azevêdo ชาวบราซิล ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการคนที่ 9 ตั้งแต่ 1 ก.ย. 2556 (วาระ 4 ปี)

ภารกิจ องค์การการค้าโลก (World Trade Organization-WTO) ถูกจัดตั้งเมื่อ 1 ม.ค. 2538 โดยเป็นการแปรสภาพจากความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าและภาษีศุลกากร (General Agreement on Tariffs and Trade-GATT) ซึ่งจัดตั้งขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ในการประชุม “United Nations Monetary and Financial Conference” หรือ Bretton Woods Conference ที่เบรตตันวูดส์ สหรัฐฯ โดยการจัดตั้ง GATT มีเป้าหมายเพื่อสร้างเสถียรภาพการค้าโลกช่วงหลังสงคราม ทั้งนี้ สหรัฐฯ นำเสนอแผนพัฒนาข้อตกลง (convention) ทางการค้าที่ทำหน้าที่กำกับและลดข้อจำกัดด้านการค้าระหว่างประเทศช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งครอบคลุมประเด็นด้านภาษี สิทธิพิเศษทางการค้า ข้อจำกัดเชิงปริมาณของสินค้า การอุดหนุนสินค้าของรัฐ รวมถึงข้อตกลงในการส่งสินค้าระหว่างประเทศ ซึ่งแผนนี้นำไปสู่ความพยายามจัดตั้ง “องค์การการค้าระหว่างประเทศ” (International Trade Organisation-ITO) อย่างไรก็ตาม การจัดตั้ง ITO ไม่มีความคืบหน้าเนื่องจากข้อจำกัดด้านการเมืองภายในของแต่ละประเทศ จึงมีการประนีประนอม และเห็นพ้องในการปฏิบัติตามความตกลง GATT ซึ่งมีความยืดหยุ่นมากกว่าการจัดตั้ง ITO

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศด้านเศรษฐกิจช่วงหลังสงครามเย็นมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ทั้งด้านการค้า การบริการ การลงทุน รวมถึงทรัพย์สินทางปัญญา ซึ่งมีได้อยู่ในกฎระเบียบของ GATT จึงเกิดการเปลี่ยนผ่านจาก GATT ไปสู่ WTO โดยมีเป้าหมายในการปรับตัวครั้งนี้ คือ การตอบสนองต่อการเปิดเสรีทางการค้า สนับสนุนให้เกิดการค้าเสรี การบริการ และการแข่งขันในตลาดอย่างเสรีระหว่างประเทศ โดยปราศจากการควบคุมจากรัฐบาลในแต่ละประเทศ อีกทั้งภารกิจใหม่ของ WTO คือ การยกเลิกการอุดหนุน การส่งออกสินค้าเกษตรและสิ่งทอ การจัดการกับอุปสรรคทางการค้าที่มีใช้ภาษี การสนับสนุนทางวิชาการเกี่ยวกับการค้าและมาตรการการลงทุนที่เกี่ยวข้องกับการค้า รวมทั้งทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับการค้า

ทั้งนี้ WTO จะประชุมระดับรัฐมนตรีอย่างน้อยทุก ๆ 2 ปีเพื่อทบทวนปัญหาในการปฏิบัติตามข้อผูกพันของสมาชิก และวางแผนทางเปิดเสรีทางการค้า โดยที่ผ่านมาได้มีการประชุมแล้ว 11 ครั้ง และจะมีการประชุมครั้งที่ 12 ระหว่าง 8-11 มิ.ย. 2563 ที่อัสตานา คาซัคสถาน

WTO มีหน้าที่กำหนดนโยบายและควบคุมการดำเนินงานของสมาชิกในเรื่องต่าง ๆ เรียงตามลำดับความสำคัญ คือ ที่ประชุมระดับรัฐมนตรี (Ministerial Conference) คณะมนตรีใหญ่ (General Council) คณะมนตรี (Council) และคณะกรรมการต่าง ๆ (Committee) ซึ่งประกอบด้วย ผู้แทนของสมาชิก WTO โดยมีฝ่ายเลขานุการช่วยด้านการบริหารงานทั่วไป อีกทั้งเป็นเวทีในการเจรจาลดอุปสรรคและข้อกีดกันทางการค้า โดยอยู่บนพื้นฐานของการแข่งขันที่เป็นธรรมทั้งประเทศเล็กและประเทศใหญ่ ภายใต้หลักการไม่เลือกปฏิบัติ มีความโปร่งใส เท่าเทียมใช้ระบบฉันทมติ เน้นการใช้ภาษีเพียงอย่างเดียวเป็นเครื่องมือในการปกป้องอุตสาหกรรม ภายในประเทศ รวมทั้งมีกระบวนการยุติข้อพิพาททางการค้าระหว่างประเทศ

ข้อวิจารณ์ด้านการดำเนินงาน

WTO ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าไร้ประสิทธิภาพในการจัดระเบียบการค้าระดับพหุภาคีและเรียกร้องให้มีการปฏิรูป WTO เฉพาะอย่างยิ่งหลังเกิดสงครามการค้าระหว่างจีน-สหรัฐฯ ตั้งแต่ปี 2561 รวมทั้งถูกประชาคมระหว่างประเทศเรียกร้องกรณีประเทศกำลังพัฒนาเผชิญความยากลำบากในการเจรจาต่อรองกับประเทศพัฒนาแล้วในกรอบ WTO ตลอดจนการขาดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการการค้าด้านบริการ และการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ (E-Commerce) นอกจากนี้ ยังเรียกร้องให้ WTO เร่งยกระดับการค้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา และแก้ไขปัญหากลไกระงับข้อพิพาททางการค้า ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของ WTO อีกทั้งยังไม่สามารถคัดเลือกสมาชิกองค์กรอุทธรณ์¹ (Appellate Body) มาทดแทน 6 ใน 7 ตำแหน่งที่ว่างลงได้

ทั้งนี้ WTO มีแนวโน้มเผชิญอุปสรรคในการปฏิรูปองค์กรตามข้อเรียกร้องของทุกฝ่าย เนื่องจากสหรัฐฯ และยุโรปเรียกร้องให้ WTO ปฏิรูปองค์กรในแนวทางที่แตกต่างจากความต้องการของประเทศกำลังพัฒนา เฉพาะอย่างยิ่งจีน โดยการประชุม G20 ปี 2561 และ 2562 ยุโรปและสหรัฐฯ เน้นให้ WTO ปฏิรูปโครงสร้างการค้าให้สนับสนุนการค้าเสรีมากขึ้น และไม่สนับสนุนการให้เงินอุดหนุนหรือการกีดกันทางการค้าจนบิดเบือนการค้าเสรี อาทิ การให้เงินอุดหนุนรัฐวิสาหกิจ ภาคการผลิต การกีดกันภาคบริการ การลงทุน และการบังคับให้ถ่ายทอดเทคโนโลยี รวมถึงการขโมยทรัพย์สินทางปัญญา ขณะที่จีนเรียกร้องให้ WTO ให้ความสำคัญกับการค้าแบบพหุภาคีที่เป็นธรรม ปกป้องผลประโยชน์ของประเทศกำลังพัฒนา สร้างกฎระเบียบที่มาจากการลงทุนโดยตรงของต่างประเทศสมาชิก โดยเฉพาะจากประเทศกำลังพัฒนา และไม่ควรถูกให้บางประเทศมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในประเด็นที่เป็นกติกากฎของ WTO องค์กรใดก็ตาม การปฏิรูปครั้งนี้จะมีทิศทางที่ให้ประโยชน์แก่ประเทศพัฒนาแล้ว เนื่องจากที่ผ่านมา กฎระเบียบภายใต้ WTO ถูกขึ้นนำโดยภาคธุรกิจประเทศของมหาอำนาจมาโดยตลอด

ความสัมพันธ์กับไทย

ไทยเข้าเป็นสมาชิก WTO เมื่อ 28 ธ.ค. 2537 เป็นสมาชิกลำดับที่ 59 และมีสถานะเป็นสมาชิกร่วมก่อตั้ง โดยไทยให้ความสำคัญกับการเจรจาการค้าพหุภาคีในกรอบ WTO เนื่องจากการค้าระหว่างประเทศเป็นแหล่งรายได้สำคัญของประเทศ ซึ่งการเข้าร่วมเป็นสมาชิก WTO ทำให้ไทยได้รับประโยชน์จากหลักการทั่วไปของ WTO เช่น หลักการไม่เลือกปฏิบัติ ความโปร่งใส การคุ้มครองผู้ผลิตภายในด้วยภาษีศุลกากร รวมทั้งประโยชน์จากพันธกรณีที่สมาชิกผูกพันไว้ในความตกลงย่อยต่าง ๆ อาทิ การลดภาษีศุลกากร การอุดหนุน และ

¹ สมาชิก WTO จะเลือกผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายและเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศและแต่งตั้งให้เป็นองค์กรอุทธรณ์ซึ่งมีสมาชิกรวม 7 คน ดำรงตำแหน่งคราวละ 4 ปี หมุนเวียนกันทำหน้าที่พิจารณาคัดลบลินคดีพิพาทชั้นอุทธรณ์ของ WTO คดีละ 3 คน

อุปสรรคทางการค้าต่าง ๆ ตลอดจนไทยยังประสบความสำเร็จจากการยื่นฟ้องต่อ WTO กรณีการปกป้องทางการค้าจนหลายประเทศยกเลิกนโยบายการปกป้องทางการค้าต่อไทย อาทิ กรณีอียิปต์ห้ามนำเข้าปลาทูน่ากระป๋องจากไทย และกรณีสหรัฐฯ ห้ามนำเข้ากุ้งจากไทย นอกจากนี้ น.ส.สุนันทา กังวาลกุลกิจ เอกอัครราชทูตคณะผู้แทนถาวรไทยประจำ WTO และองค์การทรัพย์สินทางปัญญาโลก (WIPO) เข้ารับตำแหน่งประธานคณะมนตรีใหญ่ WTO เมื่อ 28 ก.พ. 2562 ซึ่งเป็นองค์กรสูงสุดของ WTO ที่ทำหน้าที่กำกับดูแลภาพรวมการดำเนินงานขององค์กร โดยมีวาระ 1 ปี ซึ่งนับเป็นคนไทยคนแรกที่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความเชื่อถือและความไว้วางใจของนานาชาติต่อไทย
